

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstr. 59, wormerveer
adm. kon. wilhelminalaan 38, leersum

G. van Atten / Gorinchem

De verzoeking in de woestijn (1)

Markus 1 : 12, 13

De woestijn in

Jezus is met de Heilige Geest gezalfd. De Vader heeft Hem aangesproken als de Vorst, die Hij zijn volk geven wil. Nu komt zijn eerste koninklijke werk. Voor dat werk drijft de Geest Hem uit naar de woestijn. Niet bepaald een vorstelijk verblijf. De woestijn is de plaats, waar bijna niets groeit; wat er nog groeien wil is hard en stekelig. Mensen kunnen er geen bestaan vinden: ze trekken er door, maar zijn blij als ze dat gebied weer achter zich kunnen laten. Dieren wonen er — maar ook niet zo veel. De woestijn is de plaats, waar sterk op je af komt: de aarde zij om Uwentwil vervloekt. Ze is de plaats van Gods oordeel over de mens — een oordeel, waardoor ook al het geschapene aan de vruchteloosheid is onderworpen (Rom. 8 : 20, 21). De plaats waar het zuchten van die schepping hoorbaar wordt. Hoe Gods gericht van de woonplaats van mensen een woestenij kan maken, lezen we in Jes. 13 : 19-22: Babel, het sieraad der koninkrijken, de trotse luister der Chaldeeën, zal worden als Sodom en Gomorra, toen God ze onderstboven keerde; het zal in eeuwigheid niet meer bewoond worden, noch bevolkt zijn van geslacht tot geslacht: geen Arabier zal daar zijn tent opslaan, geen herders zullen er legeren; maar hyena's zullen er legeren en hun huizen zullen vol uilen zijn: struisvogels zullen daar wonen en veldgeesten daar rondhuppelen, wilde honden zullen huilen in de burchten en jakhalzen in de paleizen van wellust. Een woestijn met wilde dieren: plaats van gericht. Huisvesting voor demonen. De plaats waar de Here niet is. Moest daarom misschien ook de zondebok, de bok voor Azazel (met die naam wordt mogelijk een demonische macht aangeduid, wonend in de woestijn), op de grote verzoendag de woestijn ingestuurd worden? En zo de zonden van het volk weggedragen worden van het aangezicht des HEREN?

Jezus, die in zijn doop zich vereenzelvigde met onze schuld — die zichzelf tot zonde maakte, hoewel Hij de zonde niet kende — wordt naar de plaats gestuurd, waar Gods toorn over de zonde zo duidelijk is.

Wonderen in de woestijn

Onder dit opschrift „wonderen in de woestijn” komt niet een beschrijving à la Walt Disney van de schoonheid van woestijnplanten en -dieren. Die is er, ondanks de vloek. De doorrenen en distels hebben een eigen schoonheid. De gedachte aan de vloek van Gen. 3 : 18 lijkt nauwelijks met die schoonheid te combineren. Nog eens: het is niet mijn bedoeling, daarop verder in te gaan.

Ik wil alleen in Uw herinnering terugroepen, wat bij vs 3 e.v. over de woestijn is geschreven. Ze is het gebied, waar de HERE Zich zijn volk tot bruid werft!

Dat doet de HERE juist in het oord van de vloek.

Of het verbond van de HERE dan ook verlossing brengt!

In die verlossing van mensen mag al het geschapene delen. Ik wees er zoëven op, dat de woestijn de plaats is, waar het zuchten van de schepping hoorbaar wordt. Rom. 8 : 21, 22 spreekt over de hoop van het geschapene. Er komt bevrijding van de schepping. De slavernij van de vergankelijkheid gaat voorbij. De vrijheid van de heerlijkheid der kinderen Gods komt. Ook voor de schepping! Dit uitzicht nemen we waar in de woorden van Jes. 35: De woestijn en het dorre land zullen zich verblijden, de steppe zal juichen en bloeien als een narcis, zij zal welig bloeien en juichen, ja juichen en jubelen.

De genade van de HERE opent een wijd perspectief: Hij heft de vloek op, gaat alle tranen van de ogen afwissen.

Wie er over nadenkt, gaat meezingen met de dichter van Psalm 139:

O God, hoe diep verwonderd ga ik Uw volmaakte wijsheid na.

en: Gedachten ongeëvenaard hebt Gij, o God, geopenbaard in al de werken van Uw hand —

De strijd in

Eén van de taken van een koning is: oorlog voeren. Niet omdat oorlog voeren een romantisch bedrijf is, een spel voor grote mensen, maar omdat een koning zijn volk moet beschermen.

U vindt dat onder woorden gebracht door de

oudsten van Israël als ze David koning maken: Reeds vroeger, toen Saul nog koning over ons was, waart gij het, die Israël deed uittrekken en weer terugbracht. En de HERE sprak tot U: gij zult mijn volk Israël weiden en vorst over Israël zijn (2 Sam. 5 : 2).

De Geest, waarmee Jezus is gezalfd, drijft Hem de woestijn in. En dat betekent: Hij drijft Hem de strijd in.

Markus zegt: En Hij werd in de woestijn veertig dagen verzocht door de satan. Het zal niet voor niets zijn, dat de evangelist juist deze naam gebruikt: satan. Mattheüs en Lukas spreken van de „verzoeker” en van de „duivel”. Markus van de satan — dat betekent: van de tegenstander. De aartsvijand van God en mensen.

Jezus moet die vijand tegemoet op zijn eigen terrein: de woestijn (zie boven).

Om die oorlog te voeren, is Hij gezalfd. Toe-gerust met de Geest van God.

Het is de strijd, die in de moederbelofte al is aangekondigd.

Hij is het zaad van de vrouw, gekomen om de vijand de kop te verbrijzelen.

Hij had zich laten dopen; zo vereenzelvigd Hij zich met onze schuld. En nu gaat Hij onze oorlog voeren. Ook zo neemt Hij onze plaats in, wordt Hij de tweede Adam.

Vooruitgrijpend op wat nog volgt, kunnen we nu al denken aan het gebed na de doop van de kinderen. We bidden voor die kinderen „dat ze in alle gerechtigheid onder onze enige Profeet, Koning en Hogepriester Jezus Christus leven, en moedig tegen de zonde, de duivel en zijn gehele rijk strijden en overwinnen mogen...” Dat kunnen we bidden, omdat Jezus voorop ging: de strijd tegemoet. En dat nog wel in de woestijn: moeilijker kon het haast niet.

IN DIT NUMMER

- 245 Ds G. van Atten, De verzoeking in de woestijn (1)
- 246 Drs H. de Jong, Christelijke Theologie na Auschwitz (2)
- 247 Drs P. van Kampen, Griekenland op z'n smalst
- 248 D. W. L. Milo, Midden in het leven
- 248 Ds H. J. van der Kwast, Naar Grand Rapids
- 250 Boekbesprekingen

H. d. Jong / Amsterdam

Christelijke Theologie na Auschwitz (2)

Luther

Het boek van dr Jansen is verwerkelijk niet vanwege de gegevens die het verstrekt maar vanwege de strekking waarmee het die gegevens biedt, zo eindigden we de vorige week. Ik wil nu een voorbeeld geven van dat eerste en iets doorgeven uit de overstelpende hoeveelheid materiaal die de schrijver over ons heenstort. Die beschamende dingen zijn daaronder. Wat heeft de christelijke kerk inderdaad vaak gefaald in haar houding tegenover het Joodse volk! Ik ga een voorbeeld geven uit Luther's 'Tischreden' (misschien het best te vertalen als 'borrelpraat'), gezegd van hem aan de maaltijd die niet alleen door overijverige leerlingen van de grote meester zijn opgeschreven maar later zelfs ook nog zijn uitgegeven. Ik moet de lezer wel verzoeken zich bij wat nu komt aan zijn stoel vast te houden, want er heeft nog nooit zulke bonte taal in ons fatsoenlijke bla dgestaan. Hier komt het: „De duivel heeft in zijn broek gescheuten en zijn darmen nog eens ontlast. Dat is het echte heiligdom dat de Joden en al wat Jood wil zijn, moeten kussen, vreten, zuipen en aanbidden”. Of: „Er is hier in Wittenberg in onze parochiekerk een zeug in steen uitgehouwen, daar liggen jonge biggen en Joden onder te zuigen. Achter de zeug staat een rabbijn die de zeug bij haar rechterpoot optilt en met de linkerhand de schaamspleet over zich heentrekt, zich dan bukt en met grote ijver de zeug onder haar schaamspleet door in de Talmoad kijkt... Want zo spreekt men bij de Duitsers van iemand die ongemotiveerd grote schrandereheid voorwendt: Wáár heeft hij het gelezen? Om maar eens grofweg te zeggen: in het achterwerk van de zeug!” (pg. 152 van dr Jansen's boek).

Roddel?

Het lijkt pure roddel om dit van de grote Luther door te geven. Maar het is toch maar gezegd over het Joodse volk en het is ook na blijven klinken. De Hitler-trawanten hebben dit en meer van dit soort grove schimp-literatuur keer op keer herdrukt. Eén zo'n voorbeeld kan ons schokken en maken dat wij wat de christelijke houding tegenover het Joodse volk betreft niet lichtvaardig over de achter ons liggende

geschiedenis heenlopen. Ik zeg niet dat er doorgaans zo gesproken en geschreven is, maar wel dat dit voorgekomen is. Er is werkelijk reden tot schaamte en berouw. Maar ik heb nog een reden waarom ik dit doorgeef. Het is een intern-christelijke reden. Ik merk bij mijzelf wel eens dat ik als calvinist tegenover Luther en het Lutherdom een minderwaardigheids-gevoel heb. Die Calvin ook altijd met zijn eeuwige ingetogenheid! Nee, dan Luther! De ronde Duitser, die het zo sappig kan zeggen! Wat een heerlijke man! Nu, versta mij goed, die bewondering voor Luther, ook op dit punt, blijft bij mij recht overeind staan. Maar hier zie je nu toch de schaduwzijde. Er is uit Calvin's geschriften niets vergelijkbaars naast deze tafel-uitbarstingen van Luther te stellen. Ook dr Jansen moet dat toegeven (pr. 154, al moeten wij op zijn oordeel over de Franse reformator nog terugkomen). Nu, dit voorbeeld kan ons afhelpen van een misplaatst minderwaardigheids-gevoel als volgelingen van de grote droogstoppel uit Genève.

Calvin

Calvin is evenwichtiger geweest dan Luther. In het algemeen en ook op het punt van de verhouding met

het Joodse volk. Hij heeft niet als Luther een grote ommezwaai door-gemaakt. Luther begon met een boek 'Dasz Jesus Christus ein geborener Jude ist' en hij dacht dat nu het evangelie gezuiverd was van middeleeuwse dwalingen het Jodendom veel toeschietelijker op de christelijke geloofsprediking zou reageren. Toen hij zich daarin bleek te vergissen, schreef hij 'Von den Juden und ihren Lügen', waarin hij aan al zijn rancuneuze gevoelens tegenover de Joden de vrije loop liet. Calvin krijgt van dr Jansen na enige bladzijden van overweging op pg. 161 dit oordeel na: „Hij was radicaler in zijn theologisch anti-judaïsme dan al zijn voorgangers, maar in zijn kerkelijk anti-judaïsme was hij milder dan al zijn voorgangers.” Vanuit mijn achtergrond voel ik aan dat de schrijver dit oordeel terecht stelt: zo ben ik inderdaad opgevoed en opgeleid. In het religieuze is mij een zeer diep 'nee' tegen het Joodse geloof bijgebracht, maar tegelijk in het burgerlijke een ruime mate van tolerantie met — net als alle andere minderheden (onszelf inclusief) — recht op een georganiseerd godsdienstig leven.

Goed onderscheiden!

Maar tot mijn verbijstering gaat de auteur even na het boven gegeven citaat als volgt verder: „Maar hieruit mag men niet de conclusie trekken... dat... zijn (d.i. Calvin's) geschriften niet op Hitler preludeerden en geen progrom-stemming hebben bevorderd. Want de diepste wortel, de 'radix' van het racistische anti-semitisme van de 19de en de 20ste eeuw is het anti-judaïsme van de officiële kerken in Europa. De religieuze legitimatie vond men in deze officiële theologie van de kerken, waarin het jodendom als een volstrekt anachronisme naar vo-

ren komt en in de analyse van dit anachronisme was Calvin radikaler dan alle anderen voor hem”. Hier staat toch eigenlijk dat Calvin, die in het praktische niet op haat of vervolging van de Joden heeft aangedrongen maar zich juist door mildheid en gematigdheid van zijn tijdgenoten onderscheidde, niettemin met zijn leer de grootste bevooroorwaard van het antisemitisme geweest is. Volgens de hoofdstelling van het boek dat 'Auschwitz' de uiteindelijke logische toepassing van negentien eeuwen christelijke prediking met betrekking tot het Joodse volk geweest is (pg. 429). Ik wil me hier met alle kracht tegen verzetten, omdat ik vind dat hiermee een pijler vanonder onze beschaving wordt weggetrokken. Dit zou immers betekenen dat wij niet kunnen en dus ook niet meer mogen onderscheiden tussen personen en zaken; tussen verwerpelijke opvattingen en de dragers van zodanige opvattingen. Wie het communisme met degelijke argumenten afwijst, is of wordt een communisten-vreter en moet ervoor verantwoordelijk worden gesteld als er kampen voor hen worden ingericht. Daar komt het toch op neer? Met kracht wijs ik dit af. Het is met het discretie-vermogen in onze tijd toch al bar slecht gesteld en de jaren des onderscheids lijken wel voorbij in onze cultuur, maar het is zeker dat met zulk geschrijf aan de restanten van dit kostbare goed een geduchte slag wordt toegebracht. Vooral als je overweegt dat deze 'wijsheid' in de naaste toekomst van veel kansels af over het kerkvolk zal neerdruppelen.

Calvinistische prediking

Zou ik niet mogen zeggen dat ik het Jodendom zeer grondig afwijs? Ik zeg het luid en duidelijk en met redenen omkleed. Wanneer ik preek,

pastorale notities

door
H. Amelink

Nalatigheid

Het klassiek gereformeerde levensgevoel, dat zo wonder mooi is, trof me onlangs weer eens in een oud formuliergebed, bedoeld om gebruikt te worden „voor de Predikatie”. Daarin wordt de schuld van de gemeente beleden op een zeer indringende wijze. Daarin staat o.a. „... zo hebben wij nog bovendien met de daad Uw geboden menigmaal en zonder ophouden overtreden, nalatende wat Gij ons geboden hadt, en doende wat ons klaarkijk verboden was”. Er is zonde van nalatigheid. Ik heb wel eens vromen daarover horen klagen. Maar dat is toch maar uit-

zondering. Eens bezocht ik iemand, op een verjaardag, van diep in de negentig en zoals voor de handlag lazzen we samen Psalm 90. Daarin wordt gesproken over onze ongerechtigheden en over de verbolgenheid des HEREN over die ongerechtigheden. Degene die ik bezocht was een vrouw. Iemand waarin ik nooit kwaad had ontdekt. Ze leefde een zorgvuldig leven. Ze vreesde de HERE. Maar toen ik in mijn spreken blijkbaar liet merken dat ik vond dat ze niet zo veel kwaad had bedreven antwoordde ze: „ik ben zo oud geworden en als ik denk aan alles wat ik verzuimd heb, wat ik had kunnen doen en wat ik niet gedaan heb, dan word ik

er bang van”. Ze kende het besef van de zonde van de nalatigheid. Toen ik de term gebruikte kende ze die ook.

We moeten over de zonde van nalatigheid maar niet gering denken en we moeten de uitdrukkingen „zonde van bedrijf” en „zonde van nalatigheid” maar niet naar de kerkelijke afvaltbelt verwijzen omdat ze zo ouderwets klinken. Want ze zijn wel ouderwets, maar ze geven een werkelijkheid weer, waarover we in de schuld moeten komen voor God.

Een ander heel mooi gebed uit dat klassiek gereformeerde leven is het Avondgebed. „Wil al onze zonden bedekken door Uw barmhartigheid, gelijk Gij alle dingen op aarde met de duisternis des nachts bedekt, opdat wij daarom van Uw aanschijn niet verstoten worden”.

H. Amelink, Aalten

KERKELIJK LEVEN

wanneer ik catechisatie geef, ik zeg het. Maar ik zeg het zo dat er geen spiertje antisemitisme inzit. Ik zeg bijvoorbeeld dat de Joden in het Evangelie als spiegels staan opgesteld opdat wij die het lezen onszelf daarin zouden zien en herkennen. Ik zeg Luther achterna dat als je een mens wie het ook is open snijdt er een farizeër uitspringt. Calvijn gaat met zijn 'nee' tegen het Jodendom dezelfde kant op, zoals Jansen trouwens ook schrijft (pg.

157). Veroordeling met de spits naar de gemeente toegekeerd. Heeft deze prediking nu echt antisemitisme gekweekt? „Wees niet hooggevoelende maar vrees!” — dit woord van Paulus (Rom. 11 : 20) geeft precies de geestelijke sfeer aan van de calvinistische prediking als het ging om de afwijzing van het Joodse geloof. „Als God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, Hij zal ook u niet sparen”. Mensen die in de oorlogstijd onder deze prediking zaten hadden tegelijk Joodse onderduikers in huis. Degenen (ook Jansen, pg. 446) die zeggen dat dit laatste veel te weinig gebeurd is hebben gelijk. Inderdaad: „Er is geen enkele reden voor de Christenheid zich hier te beroemen”, (H. C. Touw in 'Het verzet der Hervormde Kerk'). Toch stak calvinistisch Nederland relatief gunstig af bij de rest. En let wel, we hebben het er nu over of dat het calvinisme voor

het antisemitisme het meest verantwoordelijk zou moeten worden gesteld. Dat is niet waar te maken en deze beschuldiging behoeven we ons dan ook niet te laten aanleunen.

Schuld

Schuld is namelijk een menselijk gegeven waar met uiterste zorgvuldigheid mee moet worden omgegaan. Het is gevaarlijk daarvan ook maar voor een gram teveel onterecht op zich te nemen. Men doet dat wel eens in een vlaag van rouwmoedigheid vermengd met gemakzucht: „ik neem alle schuld op me!”, maar men moet het wantrouwen; er komt nooit iets positiefs uit voort. Ongezonde zelfhaat is er het gevolg van en er treden daardoor psychische wetmatigheden in werking met gevolgen die tegengesteld zijn aan wat men bedoelt. De schrijver van het

onderhavige boek heeft daar ook oog voor, getuige het woord van Franz Rosenzweig dat hij op een van de voorpagina's aanhaalt: „De diepste grondslag van de christelijke haat tegen de Joden ligt in de zelfhaat van de christenen, in de haat tegen zijn eigen onvolmaaktheid, tegen het eigen nog-niet”. Als dat waar is, moeten we oppassen met alles wat die zelfhaat aanwakkert. Daarom bestrijd ik met hand en tand iedere onzorgvuldige beschuldiging die tegen het calvinisme wordt ingebracht, want mensen die zich daardoor onterecht laten belasten, kunnen gevaarlijk worden. Wij moeten het als christenen met de Bijbel mee vaak over onze schuld hebben, maar laat het alsjeblieft nooit slordig gebeuren. Daar komen ongelukkigen van. Ook naar Israël toe.

P. van Kampen / Zeist

Griekenland op z'n smalst

In mijn herinnering zie ik Korinthe altijd vanachter de kolossale pot, die half op zijn kant liggend en gedeeltelijk ingegraven, het terrasje domineerde. In oude Griekse verhalen lees je van meerdere mensen die zich in veiligheid brachten door in een grote pot te springen, als er een of andere held - of een monster - in hun nabijheid kwam. Het begrijpen van zo'n verhaal wordt zeer vergemakkelijkt bij het zien van deze reuzeonderkomens voor klassieke pigmees. Je kunt er als sigarettenroker zeker tien eeuwen lang peuken ingooien voordat je hem hoeft te legen, schat ik.

Zeven van de meest fotogenieke paaltjes in heel Griekenland houden met vereende inspanning een brede marmeren dwarsbalk op zijn plaats. Achter dit restant van de Apollotempel verheft zich de Akrokorinthos, een steile rots, van boven gekarteld door een kasteelmuur.

Als we de brede „plavuizen” van de oude weg naar Lechaion onder ons voelen, lopen we door een klassieke wereldstad die bijna overal maar tot okselhoogte reikt. Over de meeste imposante gebouwen van toen, kijken we moeiteloos heen.

Vlakbij zien we nog het blauw van de zee. De andere kust, iets meer dan twee kilometer de andere kant op onttrekt zich voorlopig met succes aan onze blik.

We zijn hier in...

Griekenland-op-z'n-smalst.

In Korinthe was alles te vinden

Een wereldstad van formaat, toen Paulus er kwam. Veel joden. Voor een deel zijn ze naar deze stad uitgeweken, nu ze door de keizer uit de stad Rome zijn verdreven. Een onvoorstelbare mengelmoe van mensentypes, allemaal naar de wereldstad getrokken om er rijk of gelukkig te worden. Altijd ook zeelieden. Omdat Grieken erg bang waren voor de zee, bleven ze graag in de buurt van de kust, als ze toch op een boot moesten zitten. De schepen werden over een soort marmeren rails van de ene kant zeekust naar de andere getrokken. Twee kilometer er flink aan trekken en je was er, veilig en al. Je kon je boot weer opzoeken, als je van het winkelen terug kwam. Of het, net als je kapitein „hogerop” gezocht had in de tempel van de godin der liefde, waar haar priesteressen niet bepaald eenkennig waren.

Verder handelaars, uit talloze landen, Priesters van verschillende godsdiensten. Een wirwar van militairen en ambtenaren. Romeinen, Joden, Egyptenaren. Zelfs Grieken! In Korinthe was alles te vinden, was alles te doen.

Paulus blijft plakken in Korinthe

Rond het jaar 50 van onze jaartelling komt Paulus er aan. Net als andere reizigers zal hij zijn ogen uitgekeken hebben, maar hij was niet echt onder de indruk. We lezen niet veel meer dan dat hij er andere joden tegenkomt met wie hij samen een tentmakersbedrijfje start. En verder, dat hij er geregeld in de Joodse kolonie over Jezus praat. Hij komt in konflikt met een stel mensen in de synagoge, wordt er min of meer uitgewerkt en schuift één deur op. „Hij vertrok vandaar en kwam in het huis van iemand genaamd Titius Iustus, „wiens huis naast de synagoge stond”. (Handelingen 18) Geen eind lopen dus! Toch heeft Paulus kennelijk erg tegen de problemen in Korinthe opgezien. We lezen ook dat hij Jezus hoort spreken (in een visioen?) dat hij een poos in de stad moet blijven. Misschien wilde Paulus wel zo gauw mogelijk hier wegwezen. Hij bleef er anderhalf jaar. In die tijd kwam hij in kontakt met de stadsoverheid — hij werd voor het gerecht gesleept, maar de aanklacht werd niet geaksepteerd. Zijn tegenstanders, die zich toch wat wilden afreageren, namen toen zij hun

aanklacht zagen mislukken de leider van de synagoge eens flink te grazen.

Paulus wilde gauw weg, maar bleef een poos. Hij leerde de mensen er ook goed kennen. Toen hij weg was — vertrokken uit Kenchreeën, de oostelijke haven van de stad, bleef hij met zijn mensen daar kontakt houden. Twee brieven hebben we over, die hij aan hen schreef. Van geen enkele groep christenen weten we daarom zoveel, want het zijn lange brieven geworden.

Dronken aan het Avondmaal

Het waren moeilijke mensen, voor een groot deel. Eigenlijk hadden ze niet zoveel met Paulus op. Vonden hem geen geweldige spreker, waren niet onder de indruk van zijn uiterlijk. Hadden de mentaliteit dat ze zelf graag uitmaakten wat ze deden en geloofden. Paulus behandelt alle problemen stuk voor stuk.

Ze hadden de neiging zich in kleine groepjes te verdelen, die allemaal hun eigen leiders hadden. Ze kozen ook hun favorieten. De ene club zag wat in Paulus, die andere in Apollos, er was zelfs een groep die Christus wel zag zitten! (hoofdstuk 3 en hoofdstuk 11). Als ze avondmaal vierden, samen in de kerk kwam de een al ongeveer beschonken aan, terwijl een ander op een houtje kon bijten. Paulus zegt dat je wel zo kunt omgaan met elkaar, maar dat het niets met het volgen van Jezus te maken heeft.

Toestanden onder christenen

Andere toestanden; iemand ging naar bed met zijn eigen moeder of stiefmoeder. Dat vonden zelfs mensen die God helemaal niet kenden een schandaal. Paulus maakt duidelijk wat hij ervan vindt (hoofdstuk 5). Als de mensen in de kerk moeite met elkaar hebben, lossen ze het niet in hun eigen kring op, maar slepen ze elkaar voor de rechter (hoofdstuk 6). Ook dat zou je anders moeten doen, schrijft Paulus. Niet iedereen lijkt de prostitutie van vroeger voor mensen die niet in Jezus geloofden was de Korinthische prostitutie iets heel gewoons, te hebben afgezworen (hoofdstuk 6). Paulus geeft commentaar. We kunnen het nog steeds lezen.

(vervolg op pagina 260)

D. W. L. Milo / *Dalmally*

Midden in het leven

*Mytten wir ym Leben synd
mit dem Todt umbfangen*
(oud kerklied)

In de winkel van Nancy Black, scheepsfurnituren te Oban, is het mudvol als in een onderzeeboot. De scheepskleren, alle soorten tuigage, kijkers en vele, vele andere zaken, zijn ordelijk gestapeld op schappen, langs de muren, in vitrages; ja ze hangen van de zolder neer. Je raakt niet uitgekeken. De wereld van het zoute water is boeiend en verlokkelijk. Je blijft kijken. Je proeft de zilte lucht.

En dan hangt daar, op een toevallig vrij stukje, aan de muur een gedichtje. Ja waarlijk, een paar versregels. Wat — een gedicht? Een gebed, een zee-mansgebed. Er gaat iets door je heen, wanneer je leest:

Lord, be merciful,
my boat is so small
and thy ocean so wide.

Ieder, die deze winkel binnenloopt om iets in de volte te zoeken, leest dat gebed van een zeeman. Die onthoudt het. Die zal het zachtjes uitspreken, wanneer hij eens in de situatie komt, waarin dit gebed is geboren:

Heere, wees mij genadig!
Mijn bootje is zo klein
en uw oceaan is zo groot.

Zo'n gebed heet in onze taal een schietgebed. In het Frans: une prière jaculatoire, in oud-Nederlands: een schootachtig gebede, in het Duits: ein Stoszgebet, in het Engels: a jaculatory prayer. Het is (vergunst u even de verklaring) de verwijzing naar de toestand van iemand, die in plotse-linge nood haastig even de afzondering moet opzoeken.

Dat beeld is wat onfris. Maar reëel, en zulke dingen komen in onze taal veel meer voor. U kunt de verklaring nu wel weer vergeten en alleen onthouden de inhoud van dit schietgebed: „Heere, wees mij genadig, mijn bootje is zo klein en uw oceaan is zo groot”. Het zal u nog eens te pas komen. Nood leert bidden.

—o—

In de tweede wereldoorlog werd een Brits vlieger neergeschoten. Zijn naam was E. G. Day. In zijn zak werd een gebed gevonden. Het werd vertaald door drs Barend Rijdes en luidt:

Almachtig God, die ook hier zijt,
ik richt tot u een kort gebed.
Ik vraag u in dit uur van strijd
geen schild, dat van de dood mij redt.

De onveranderlijke baan,
waarvan geen ster terzijde wijkt,
verwikke niet, noch breng' tot staan
de kogel, die mijn hart bereikt.

Ik vraag niet om uw bijstand nu,
geen zegepraat, die mij verblindt;
mijn vijand, die ik haat, is u
(ik weet:) een even dierbaar kind.

Dit bid ik: weest Gij aan mijn zij
wanneer mij hier de dood ontmoet.
Almachtig God, die stierf voor mij,
leer mij, hoe of ik sterven moet.

—o—

Mensen die veel alleen zijn — bij voorkeur in de natuur, zoals jagers en

visser, zeelui en herders, bergbeklimmers en geologen — kunnen hun gedachtenleven uitbouwen. Zij worden immers minder afgeleid van de diepste levensvragen, hebben meer contact met hun Schepper, worden meer vertrouwd met dagelijks gevaar, met de grenzen van leven en dood.

Zo vond ik ergens een vissersgebed, dat ik graag u zou doorgeven. Het gaat over de zalm, hier kortweg fish genoemd. Die wordt met de hengel gevangen in bergriviertjes of onder een waterval. Met een kunstvlieg aan de haak wordt de zalm verleid, zich vast te bijten. Maar eenmaal aan de haak volgt een machtig gevecht, eer de zalm binnen is. De lijn wordt gevierd, voorzover de vis wil wegzwemmen; daarna ingehaald, voorzover de vis toegeeft. De tactische kunst is nu, zolang met het dier te „spelen”, tot het zich gewonnen geeft en in een „landing net”, een sterk schepnet, kan worden binnengehaald. Mocht de vis ondermaats zijn, dan wordt hij teruggezet. Wordt hij goed bevonden, dan wordt hij meegenomen.

Zo, dit moest even vooraf, om alle beelden uit het gebed te verstaan. En nu het Anglers Prayer:

God grant that I may wish to fish
until my dying day;
that, when it comes to the last cast,
and to the final play,
then, in the Lord's safe landing net
and peacefully asleep
in mercy I'll be judged by Him
as good enough to keep.

Laat mij het trachten te vertalen met hulp van bovengegeven uiteenzetting. Dan komt het gebed hier op neer:

God geve dat ik mijn lust in het vissen
mag behouden tot mijn laatste levensdag;
en, als het op een eind loopt
en het laatste spel gespeeld wordt,
dat ik dan, in het veilige schepnet
van de Heer, rustig inslapend
in zijn genade goedgekeurd mag worden
om behouden te worden.

Dat is toch een bijzonder gebed, niet? De visser, die als Petrus in zijn werk opgaat, identificeert zichzelf met zijn zalm. Hij zou zelf als een grote vis willen worden binnengespeeld, als het zijn tijd zou zijn, om veilig bij God te belanden. Let op de woordspeling „goedgekeurd om behouden te worden”. Behouden, niet omdat hij zo'n waardevolle vis zou zijn — maar omdat de Heer zo genadig is.

—o—

Tenslotte het gebed van een jager. Het is van E. van der Meulen, in het Saksisch geschreven, behoort al jaren tot mijn verzameling, en werd een dezer dagen opnieuw in De Nederl. Jager afgedrukt. De titel is „Bladschot”. Met een bladschot wordt een stuk grof wild geveld en wel zo, dat het vrijwel onmiddellijk en pijnloos expireert. Ook hier heeft de bidder zich met het wild vereenzelvigd en benijdt het om zijn plotslinge en pijn-

H. J. van der Kwast / Dronten

Naar Grand Rapids

In het eerste artikel heb ik duidelijk gemaakt, dat ds G. v. d. Brink en ik niet op eigen initiatief of i.d., maar *als afgevaardigden* van onze kerken naar de synode van de Christ. Reformed Churches zijn gegaan. Op de eerste zitting heb ik onze credentie-brief ingeleverd. Het was de bedoeling dat ik uit de losse pols één en ander zou vertellen over onze indrukken en ervaringen te midden van de broeders in Amerika. Gezien de kritiek die loskwam in een aantal vragen en opmerkingen van ds J. Meester, nog voordat wijzelf iets hadden geschreven of gerapporteerd, zal ik wat strakker moeten schrijven dan ik van plan was. Ik hoop dat de lezers mij dit ten goede houden.

loze dood. Luister naar het zoetvloeiende Drents, of Twents (of Veluws — want ook daar wonen Saksers.)

't Heui is vot! De rogge riepjt!
De bronst is gangs, de sikke fiejpt
en owerall driewt bökke.
Ze zint eteld, ze zint ekeurd,
va'doag was 't oale an de beurt
en 't wol veduld ok lukke!

Joa, oonzen Heer gaf 'm van 't joar
veur 't afschot vriej, noe lig 'e doar
zo stille in de weere...
'n Zuuver bladschot lag 'm daal
en ieder ofschot, 't elke moal
mo 'k doarop prakkezere...

Pas stön 'r nog in 't lange grös,
luk loater hef 'r in de mös
nog lang 'ne sik 'edreewve.
Gin schrik, gin zeert, 'n reukloos schot!
Gin liej'n. Zomoar in eenmoal vot
oet 't volle rieke leewve.

Wat leu steerf' net zo, en 't lat
wa' of z'n bladschot hebt 'had!
't Het steet zomoal stille!
Zo'n dood das joa 'n meui besloet,
ging ik d'r zomoal tusken oet
dan har ik miejne wille.

'k Vroag nich waorumme, nich wanneer,
'k Vroag: „Als 't zo wiet is Leeuw'n Heer
dat Doe mij 'moal kömp hale,
Zuuk mij dan op in Oe'n netuur,
en lig mij rustig en sekuur
doar met 'ne bladschot daale...”

Laat me trachten dit schone gebed te vertalen. „Het hooi is binnen, de rogge rijpt en de reebronst is in volle gang: de reegeit geeft haar bronstgeluid, overal drijven de bokken (achter de geiten). Ze zijn al geïnventariseerd en beoordeeld: vandaag was die oude bok aan de beurt en werkelijk, het lukte. — Ja, het was verantwoord tegenover de Heer der Schepping, om hem dit jaar te vellen. Nu ligt hij daar stil in de weide. Een zuiver bladschot legde hem neer. En bij elk dodelijk schot moet ik erover nadenken. — Zo pas stond hij nog in het lange gras, even later heeft hij in het moeras een geit gedreven. En zonder schrik, zonder pijn, zonder het schot te ruiken was hij in eenmaal weg uit zijn mooie rijke leven. — Sommige mensen sterven zo, dat het lijkt alsof een bladschot hen heeft weggenomen. Dan staat het hart zo maar stil. Zo'n dood is toch een mooi levenseind. Ik zou er zelf het liefst op die wijze willen uitstappen. — Ik vraag niet waarop (de dood komt) of wanneer. Ik vraag slechts: als het zo ver is, lieve Heer, dat u mij eens komt halen — wilt u mij dan zoeken in uw eigen natuur en wilt u mij daar met een rustig en zuiver bladschot neerleggen?”

Het was voor het eerst in de nog nog korte geschiedenis van onze kerken, dat wij officieel vertegenwoordigd waren op een synode in het buitenland. Toen op de landelijke vergadering in Breukelen het rapport van deputaten over de contacten met kerken in het buitenland ter tafel kwam en we lazen van de bevindingen van de broeders A. P. de Boer en E. Schuurman op de Gereformeerde Oecumenische Synode met kerken in alle werelddelen, behoorde ik tot de afgevaardigden die zich afvroegen of al die contacten nodig en zinvol waren.

Het leek mij wat te veel hooi op de vork van onze kleine gemeenschap. Ik heb mij door de broeders laten overtuigen dat het nuttig en nodig is om de gemeenschap met kerken van gereformeerde belijdenis elders in de wereld te zoeken en te onderhouden.

Toch kwam er bij mij weer enige aarzeling boven toen de uitnodiging uit Amerika kwam en ik de agenda (een boekwerk van 421 pagina's) onder de ogen kreeg.

Wat moesten wij met zo'n korte tijd van voorbereiding daar in Grand Rapids gaan doen.

Daar kwam nog bij dat we weinig ervaring in deze zaken hebben.

Gelukkig heeft ds v. d. Brink van het begin aan deel uitgemaakt van de

commissie voor contact en samenspreking, zodat hij van de ontwikkelingen die tot de uitnodiging hebben geleid goed op de hoogte was.

Bij de voorbereiding hebben we een tweetal *vuistregels* afgesproken voor onze opstelling bij de kennismaking en het werk ter synode.

Al seerste regel hebben we gesteld dat wij naar Grand Rapids gingen om kennis te maken met de broeders en de kerken aldaar, te zien wat de kerken bezig houdt en hoe er op de synode wordt gewerkt.

Wij gingen om te *luisteren* en te *leren*.

Het was dus niet zo dat wij als een soort superkerkvisitatoren de zaken aldaar zouden opnemen, toetsen en meten, om na te gaan of alles wel overeenkomstig onze inzichten verloopt.

Aan zulke keurmeesters heeft men geen behoefte.

Zowel in Amerika en Canada, als in Zuid Afrika is men niet gediend van het opgeheven, Nederlandse, vrijgemaakte vingertje.

Hier doet zich een gelegenheid voor om te antwoorden op één van de vragen van ds J. Meester: „Hebben de broeders van de landelijke vergadering en deze deputaten (vermoedelijk v.d.B. en v.d.K.) zich op de hoogte gesteld van de reden van de jongste scheuring binnen de CRC in Amerika?”

Het is jammer dat ds M., die blijkbaar over informatie beschikt, die onze commissie voor contact en de landelijke vergadering niet hadden, ons *van tevoren* niet heeft ingelicht, zodat wij allen onze winst hadden kunnen doen met de ervaring en kennis van ds Meester.

Waarom steekt ds M. zijn vinger pas op wanneer wij terug zijn?

Zo gaan we toch niet met elkaar om.

Intussen heb ik duidelijk gemaakt waarom wij ons niet op de hoogte hebben gesteld van een scheuring ergens in de CRC; omdat het onze opdracht niet was deze kerken te inspecteren.

Overigens hebben wij ter synode en in gesprekken hier en daar niets over scheuring gehoord; wel was er enige bezorgdheid over het feit dat door een groep verontruste predikanten een seminarie is opgericht: het Mid-American Reformed Seminary (Mars), dat een tegenwicht moet bieden tegen de officiële opleiding in de Christ. Reformed Churches.

Het oprichten van een seminarie betekent nog niet dat er een breuk in de kerken is, al zou dit er toe kunnen leiden.

Een tweede regel die we in acht hebben genomen is dat wij *niet* gekomen waren om *kwaad te spreken* van andere kerken.

Het optreden van J. Kamphuis in Zuid Afrika tegen de Christelijke Gereformeerde en onze kerken heeft in onze kring terecht verontwaardiging gewekt. In het contact dat we ter synode hadden met de afgevaardigde van de Doppekerken in Zuid Afrika, Prof. dr P. Buys, is ons gebleken dat de woorden van J. Kamphuis niet zo'n diepe indruk hebben gemaakt aldaar. We konden verwachten dat de broeders in Amerika zouden vragen naar de ontwikkelingen in Nederland die er toe hebben geleid dat er Nederlands Gereformeerde Kerken kwamen.

Bij de „officiële ontvangst” van de fraternal delegates op de synode heeft ds v. d. Brink in zijn toespraak duidelijk gesteld dat we niet gekomen waren om *negatieve* dingen over de vrijgemaakte kerken te zeggen. Natuurlijk kon hij er niet aan voorbij om onze positie t.a.v. deze kerken aan te geven.

De toespraak van coll. v. d. Brink hebben we samen voorbereid en ik aanvaard de medeverantwoordelijkheid voor zijn spreken en hoop, wanneer daarvoor tijd en gelegenheid is wel iets te zeggen over de kritiek van ds J. Meester op wat ter synode is gezegd.

Aangezien de Christ. Reformed Churches van ouds nauwe banden hebben met de Gereformeerde Kerken (synodaal) zijn ons heel wat vragen gesteld over de ontwikkelingen binnen deze kerken.

Tijdens ons verblijf in Grand Rapids kwam het bericht door dat de Reformed Churches in Australië de correspondentie met die kerken tot een minimum hadden teruggebracht.

Men heeft in Amerika veel zorgen over de ontwikkelingen in de Gereformeerde kerken in Nederland en het zijn met name de besprekingen en besluiten t.a.v. *de homofilie, andere samenlevingsvormen* e.d. die veel beroering wekken.

In gesprekken over deze zaak hebben wij de broeders opgewekt om in het contact met deze kerken te spreken over de *achtergrond* van al deze vreemde besluiten namelijk de binding aan de Schrift en de belijdenis. De vraag of een kerk al dan niet gereformeerd is wordt beslist door de houding tegenover de Schrift als Gods heilig Woord.

Boekbespreking

Hughes/Travis - De Wereld van de Bijbel.
Voorhoeve, Den Haag - 1981
128 pag., gebonden. Prijs f 29,-

Uitgeverij Voorhoeve bracht onlangs een zeer fraai boekwerk op de markt, bestemd voor lezers, die in relatief korte tijd meer inzicht in de Bijbel willen krijgen. Talloze foto's, talrijke illustraties en diagrammen, alsook 18 landkaarten moeten inzicht geven in de geschiedenis van Israël, de cultuur van Israël en omringende volkeren, etc. De schrijvers en lay-out mensen zijn in dat doel mijns inziens uitstekend geslaagd. Een keurig en overzichtelijk geheel is het resultaat geworden, dat informeert over b.v. de cultuur van „Sumer, de bakermat van de beschaving”, het „dagelijks leven in Egypte”, „de tempel van Salomo”, „de Assyriërs”, de Perzen”, de geschiedenis van Jeruzalem door de eeuwen heen, de periode „tussen de beide testaments” (heel uitvoerig en beslist informatief), het „beroepsleven in Palestina”. Dit is maar een greep. Informatie in de vorm van een beeldverhaal is de sterke kant van het boek, dunkt me. Vooral jongere (beginnende) Bijbellezers kunnen er veel informatie uithalen. Alleen daarom

zal menig ouder de inhoud van het boek de prijs waard kunnen achten. Daarmee is echter niet alles gezegd, vind ik. Over de tekst ben ik namelijk minder enthousiast. Hoewel de schrijvers zeer waarschijnlijk van evangelische komaf zijn (de faam van (de Britse) Lion's Publishing staat daarvoor wel borg) vind ik een aantal opmerkingen in het boek zó beknopt, dat het op het tendentieuze af is. Verder trof ik opmerkingen aan die ik onvolledig en/of onjuist vond. Tenslotte wil ik ook wat kwijt over een zó geregeld terugkomend element, dat het kenmerkend voor het boek moet worden genoemd.

De overdaad aan foto's en (ongetwijfeld zeer verhelderende) overige visuele ondersteuning, maakt dat er relatief weinig ruimte voor tekst overblijft. Dat komt de informatie over Israël's geschiedenis lang niet altijd ten goede. Bij vele geschiedenissen wordt (te) kort stilgestaan. Driekwart bladzijde gewijd aan alle richteren (heel overzichtelijk overigens) en een hele bladzijde aan het werk van Flavius Josephus suggereert een wanverhouding. Saul krijgt overigens twee-en-halve bladzijde, David idem, Salomo anderhalve pagina en Elia iets minder.

Soms wordt er wat sterk interpreterend gesproken. Manna was „een suikerachtige substantie...”, waarschijnlijk afgescheiden door een woestijninsect” (19). Varkensvlees in onrein voedsel: „het is bijzonder gevaarlijk, omdat varkens gastheren zijn van diverse parasieten” (18). Een aantal theorieën over de ster van Bethlehem (99) en beschouwingen over de mogelijkheid van de Opstanding komen we wat speculatief over, althans in

het verband van het boek. „Hoewel zo'n gebeuren op het eerste horen onmogelijk schijnt, zijn er verschillende redenen waarom de opstanding toch als de beste interpretatie van het bewijsmateriaal beschouwd wordt” (109).

Verder merkte ik bij tamelijk snelle lezing toch storende uitspraken, niet geheel juist of voor misvatting vatbaar. Voorbeelden zijn:

Het verhaal van de Zondeval is verteld „in dichtertelijke en dramatische vorm” (5). Na Jozua's dood „slaagden gedurende bijna 200 jaar de Israëlieten er niet in een krachtige leider te vinden met de capaciteiten van een Mozes of een Jozua” (25). De opstand van Adonia (1 Kon. 1) wordt David gemeld door „Batseba, die hij enige jaren tevoren ten huwelijk genomen had...” (41). Ik denk dat dat al wel even geleden is, omdat Salomo, Batseba's zoon, prompt tot koning gezalfd wordt. Jeremia had moeite met zijn volk. „Het gevolg van de onverschilligheid voor zijn boodschap was dat hij dikwijls depressief werd en zelfs zelfmoordneigingen kreeg” (61). (Invulling van Jer. 20: 14?) Johannes de Doper was „een neef van Jezus” (54). „Jozef placht thuis het gezin te vertellen over de geschiedenis van het volk Israël en over Gods liefde voor hen” (101). De Joden „joegen hem de stad uit om hem over een steile rots te werpen. Maar Jezus ontkwam...” (106).

Waar ik echter de meeste moeite mee heb is heel iets anders. Heilsgeschiedenis wordt zeer geregeld vervlakt tot een zaak van Israël's zelfverstaan. Ik citeer opnieuw: „Het verbond belichaamde nieuwe concepties in de wijze waarop de Hebreëen over God

dachten” (21). „Alle christenen zien in de dood en in de opstanding van Jezus Christus een daad die de noodzaak opheft om verzoeningsoffers te brengen” (28). Geloven ze dat terecht of niet, vraag ik me dan af? Dat dat geen toevallige uitspraak is, leert het volgende: „De Filistijnen hebben de ark niet lang in hun bezit gehad. Ze waren een bijgelovig volk. Er brak een, vermoedelijk door een muizenplaag verspreide, ziekte uit... Toen dachten zij dat God hen strafte omdat zij de ark meegenomen hadden” (34, 5). (Denk ik, eerlijk gezegd, ook) „Saul was een knappe, dappere en edelmoedige man, maar zijn persoonlijkheid had ook een donkere kant. Hij was buitengewoon driftig en had een labiel karakter. Mede daardoor zou hij ten val komen... Maar Saul begon David hoe langer hoe meer te wantrouwen. Hij dacht dat de mensen God in Davids leven zagen werken...” (37, 38).

Bij „Profeten” wordt melding gemaakt van de naam „ziener”. „Deze mannen beweerden dat ze inzicht hadden in Gods plannen met de wereld en in menselijke zaken”. „Een profeet was iemand die zich door God geroepen voelde... God werd door hen gezien als de beheersers van de historie en de profeten zeiden dat zij de historie op juiste wijze interpreterden” - „een boodschap waarvan hij dan geloofde dat ze direct van God kwam” (allemaal 54). Ook: „... een jong profeet, Jeremia, raakte ervan overtuigd dat God hem had bevolen...” (59). „Jesaja kwam met nieuwe inzichten in de oudtestamentische ideeën...” (58). „Ezechiël zag zichzelf als wachter” (85). Paulus wilde Asia in (gedoeld wordt op Han-

Vervolg van pagina 247

GRIEKENLAND OP Z'N SMALST

Opvallen met geestesgaven

Als je al die problemen hebt opgesomd, blijkt dat er nóg een wonderlijke toestand speelt. Mensen die van God de gave hebben gekregen om in andere talen te spreken of mensen te genezen of te „profeteren”, denken rechtstreeks namens God te kunnen spreken. Blijken verwoed tegen elkaar op te concurreren. Wie maakt de meeste indruk? Als ze 's zondags bij elkaar komen willen zóveel mensen zich laten gelden, dat het een chaos wordt. Iemand die toevallig binnenloopt zal konkluderen dat de hele club gek geworden is, zegt Paulus (hoofdstuk 14 vers 23). De gaven van God moet je natúúrlijk bewaren, maar ze wel gebruiken om de hele gemeente daarin verder te helpen. Niet om zelf te gloriëren in iets dat buitengewoon interessant en opvallend is (hoofdstuk 12 tot 14).

Paulus wordt persoonlijk

Tegenover al die zelfingenomen lui, de hele dag druk met de indruk die ze maken, praat Paulus over zichzelf. Nergens hoeft hij zichzelf meer te verdedigen.

Vooral de tweede brief is heel persoonlijk. We lezen hoeveel moeite hij had om tegen al die lui op te boksen. Zo zijdelings horen we ook wat hij allemaal had meegemaakt (2e brief, hoofdstuk 11). Hij geeft verder inzicht in wie God is, maakt duidelijk hoe je leven moet (laten ze maar eens bedenken hoe hij Jezus heeft gevolgd — wat dat voor zijn leven elke dag betekende). Problemen tussen mensen die alles kunnen en durven en anderen, die al gauw bang zijn iets te doen dat God niet wil, worden behandeld. En ga maar door. Enorm afwisselende onderwerpen, maar allemaal bedoeld die mensen in Korinthe iets te laten zien van liefde, betrokkenheid, eensgezindheid. Om te leven zoals God het wil.

Korinthe anno nu valt tegen

Terug naar het heden. Na een paar uur Korinthe wordt het voor ons tijd op te stappen. Het is allemaal wel aardig, maar buitengewoon vinden we het niet.

's Morgens hebben we al twee kleine steden gezien die zeker 1500 jaar ouder waren. Drie schitterend gave pilaren vlakbij het museum worden door ons met kennersblik zeker driehonderd jaar na Paulus geschat (klopte ook!). De beroemde Peirënebron blijkt nu een soort modderachtig water waar zo nu en dan wat water uit druppelt. We gaan maar niet de onderaardse gewelven in, want de modder lijkt onoverkomelijk.

De markt is grotendeels verdwenen. Apollo's zeven zuiltjes worden wel op stevigheid getest. Ze houden het nog wel een tijdje uit, als er tenminste geen aardbeving komt. Tempels, markten, vergaderplaatsen in de openlucht, theaters, het is er allemaal nog. De Korinthiërs zijn vertrokken. Je ziet er alleen maar toeristen. Grote drommen Amerikanen, onder leiding van een gids bezig hun kulturele achterstand van eeuwen weg te werken. Japanners die alle cultuur op celluloid vastleggen. Hollanders en Duitsers, bijna niet bestand tegen de hitte.

Mensen zoals wij

We stappen op. De eindeloze rij souvenirshops is bekeken, wat goedkope dingen gekocht. De echt interessante zaken blijken onbetaalbaar. Vanaf terrasjes kun je zolang je wilt naar een stad van 2000 jaar geleden kijken.

Korinthe gaf ons niet zo'n kick. We voelen geen band meer zoals Paulus die had. De Korinthiërs leken nogal op ons, denk ik. Er is niet zoveel aan hen geschreven dat wij ons niet zouden hoeven aan te trekken. Geen bijzonder innemende mensen; wel opvloegend, egoïstisch. Er is in de mensen niet zoveel veranderd. Wij moeten net zo goed als zij weten dat Jezus de „kracht van God” en „de wijsheid van God” is. Het was geen bijzonder stelletje daar. Toch lezen we: God heeft jullie willen uitkiezen om meer bijzondere mensen te beschamen.

delingen 16). „Maar er deden zich omstandigheden voor die hem dat beletten” (119). De Bijbel zegt dat „de Geest van Jézus het hem belette”! Zelfs als ik aan moet nemen dat de schrijvers wat „neutraal” over de heilshistorie willen spreken om potentieel geïnteresseerden niet bij voorbaat af te stoten (en dat néém ik aan), blijf ik deze uitspraken op zijn minst dubieus vinden. Gaat het in de Bijbel om openbáring of om het dénken van mensen? Zijn profeten geroepen of mensen die dénken dat ze geroepen zijn? Dat maakt toch wel verschil! Met de tekst ben ik dus bepaald niet onverdeeld gelukkig. Ik vind het zelfs merkwaardig dat uitgeverij Voorhoeve deze tekst zo heeft laten passeren. Dat ben ik van vroeger uit niet van hen gewend.

Nu ik mogelijk de indruk heb gewekt toch wel erg „zifterig” te zijn geweest, lijkt het niet juist ook nog op een paar storende vertaalfouten te wijzen. Ook dient de balans te worden hervonden door opnieuw aandacht te vragen voor de (vele) positieve kwaliteiten van het boek. Er is hèèl wat reden om het boek voor jongere lezers aan te schaffen! Er is echter evenveel reden voor ouders om het boek toch wat kritisch door te nemen. Al worden bepaalde „kritische” gegevens - zoals het voorkomen van Deuterocesaja - genoemd maar niet overgenomen, is een „evangelical bias” van de schrijvers niet voldoende garantie voor een visie op inspiratie die ik echt „gereformeerd” kan noemen.

P. J. van Kampen

★ ★ ★

Jeremia en Ezechiël, deel 1 H b
uit „De voorzeide leer”
door ds C. Vonk

Ds Vonk heeft in deze reeks weer een nieuwe bespreking gegeven van enkele bijbelboeken. Hij is als een gids, die je rond leidt en zegt: let hier eens op en heb je dat al opgemerkt. Hij is in het land van de bijbel thuis en maakt ons er in thuis en dat is toch de bedoeling.

Eerst een paar opmerkingen uit Jeremia, die me troffen.

Vonk bespreekt in par. 31 op pag. 330 de passage 4 : 9-17, waar voorkomt de tekst: ze zeiden: Gij hebt dat volk en Jeruzalem ten zeerste misleid. Wie zeggen dat en is het niet erg, te zeggen dat God zijn volk bedriegt? Onder zij die dit zeggen verstaan sommigen de valse profeten, die omdat hun profetieën niet uitkomen, de HERE verwijten dat Hij het volk bedriegt. Maar Vonk kiest voor de lezing, die de St. V. al had: ik zeide, dat is dus de profeet. En hoe het dan met het bedriegen door de HERE zit, waarvan God schuld heeft, wel, de bedoeling is, dat God dat bedrog door de valse profeten als een straf over het volk heeft doen komen.

Op pag. 380 gaat Vonk in op de kritiek, die op Jeremia is uitgeoefend, omdat hij de HERE gevraagd heeft zijn tegenstanders hun gerechte straf te geven, 18 : 18-23.

Moest Jeremia zijn vijanden niet liefhebben? Matt. 5 : 44, Luk. 23 : 34,

Hand. 7 : 60. Aalders in de K.V. Jeremia 1, pag. 164: Jeremia laat zich toch te ver voeren door zijn eigen toorn, het komt hem niet toe het onheil over zijn tegenstanders in te roepen. Dat behoorde hij over te geven in 's HEREN hand. Terecht wijst Vonk er op, dat zijn tegenstanders niet Jeremia's woord verwiepen, maar Gods Woord. En hij wijst o.a. ook op het feit, dat Gods oordeel over zijn ontrouwe verbondsvolk van deze bedeling niet lichter, maar zwaarder wordt genoemd (Hebr. 10 : 29-31).

Als er in Jer. 23 : 1-4 over de goede herders gesproken wordt, die God geven zal, is het waarschijnlijk te mogen denken aan Christus 'apostelen'. Deze opmerking lijkt me juist. Wat Vonk schrijft over de profetieën tegen de verschillende volken zoals Edom, Moab, Ammon, Egypte en Babel, dat die door Jeremia niet rechtstreeks aan de volken gericht zijn, maar aan Israël, ter waarschuwing en troost en om te laten weten, dat God de Heer regeert, is ter zake.

Wat Ezechiël aangaat, mij trof de verklaring op pag. 499, hst. 8 : 17, waar de N.V. heeft: en zie, zij houden een wijnrank bij hun neus. Vonk wijst er op, dat het hebreeuwse woord zemora door Eichrodt vertaald wordt met 'stank'. En eigenlijk staat er niet 'hun neus', maar 'mijn neus', namelijk die van de HERE. Sommige verklaarders vonden het oneerbiedig over Gods neus te spreken. Maar dat hoeft, aldus Vonk, niet, als je maar bedenkt bij het voorkomen van passages over Gods hand, voet en dergelijke, de Heilige Schrift spreekt over een Goddelijke hand, een Goddelijke voet enz. Het gaat er dus om dat zij God een stank bezorgen in zijn neus.

Vonk is ook voorzichtig en wijst het gegoochel, dat door sommigen gemaakt wordt met profetieën als bv. Ezech. 3 (een rad in een rad) en Ez. 38 en 39 af. Als in het hoofdstuk 38 : 1 in plaats van de 'grootvorst' gelezen wordt de 'vorst van Rosj', van Mesek en Tubal, en sommigen in dat Rosj Rusland zien, dan is dat larie. C. v. d. Waal noemt in deel 2 van zijn boek 'Sola Sriptura' bij deze tekst ook wonderlijke verzinsels, om de tekst zogenaamd actueel te maken, als ze van Mesek of Mesech Moskou maken of van Magog mongolen. Beiden, Vonk en v. d. Waal wijzen bij Gog en de vervulling van deze profetie (aanvankelijke vervulling) op de antichrist van het oude testament Antiochus Epifanes, 175-164 voor Chr. Diens legers leden gevoelige nederlagen tegen de Maccabeeën, 1 Marcc. 2 en 2 Macc. 4 : 7.

Over de laatste hoofdstukken 40-48 worden ook schone dingen gezegd, over de nieuwe stad en haar naam, met haar vervulling in Openbaring 21 en 22.

In beide boeken gaat het over de worsteling van de HERE God met zijn verbondsvolk, over de verbondswraak, waarmee het wordt gestraft, als het de oproep tot bekering weigert tot het uiterste. Het gaat ook over de vernieuwing van het verbond, als God zich over zijn geslagen volk ontfermt. Jer. 31-34, Ezech. 33-39. Vele verbondstermen worden verklaard. Hoe

actueel zijn deze bijbelboeken voor vandaag. Vonk wijst er op, hoe een afvallige Christenheid door evangelisatie terug te roepen op grond van het eens met de vaders gesloten verbond en over het uitzicht, dat er ook vandaag is.

Al met al een prachtige studie.

Rest ons nog te melden dat de uitgave goed verzorgd is met een prettig leesbare letter.

Complimenten aan de uitgever, Liebeck en Hooijmeijer B.V., Barenrecht 1981.

J. D. Houtman - Wezep

★ ★ ★

Ds. P. K. Keizer - „Postille” -
Uitgave van Copieerinrichting
v. d. Berg, Broederweg 6,
Kampen, 153 pag. - prijs f 15,-

Het hierboven aangegeven boekwerk bevat van alles wat naar het Woord vooraf van de schrijver: meditaties, bredere kerkbladartikelen, verkorte preken en een enkele onverkorte preek. Zonder dat we nu direkt met kritiek willen beginnen, moet het ons wél van het hart, dat we het betreuren dat het karakter van de diverse bijdragen niet nader gespecificeerd is in de Inhoudsopgave. Overigens zijn we erg dankbaar voor het feit, dat achter in het boek een zaakregister en een tekstregister is opgenomen. Wie al eerder met Ds. Keizer, emeritus predikant van de vrijgemaakte gereformeerde kerk te Groningen-Noord heeft kennisgemaakt via allerlei publicaties, weet dat hij een gedreven mens is. Hij heeft iets te zeggen en dat móet eruit! Daarbij bedient hij zich van een originele woordkeus en zinsbouw! Wat mijzelf betreft boeit deze kollega mij steeds weer zo vaak ik iets van hem lees of hem voor de radio hoor. Natuurlijk heeft dat ook een gevaarlijke kant! Als je wordt meegesleept door de spreek- en schrijfrant van een capabel man, kan het gebeuren, dat je kritiek verbleekt vanwege het fascinerende element in de inhoud en vormgeving van zijn verhaal. Maar bij een zo objectief mogelijke beschouwing van wat Keizer ons in dit boek voorschotelt, móet men wel tot de konklusie komen, dat hij zijn Bijbel kent en weet toe te passen op de tijd, waarin hij en wij leven. Hij past het Bijbels getuigenis niet aan de tijd, waarin wij een taak van God hebben ontvangen. Dáartegen verzet hij zich juist met alle kracht, die in hem is! Maar hij wil alle gebeurtenissen belichten vanuit het Woord van de Geest. En dat doet hij niet op een oppervlakkige manier om zo vlote konklusies te trekken. Nee, hij heeft studie gemaakt van de nationale en internationale historie en doet met die kennis zijn winst bij de exegese van de Schriften. De auteur belijdt, dat het Verbond van Gods genade ons hele leven omsluit. Niets valt daarbuiten. Maar dat betekent niet, dat de gelovige niet zijn worstelingen kent. Job en Jeremia - om twee O.T. voorbeelden te noemen - leggen daarvan een sprekend getuigenis af. „Dit alles is onbegrijpelijk voor wie meent, dat een christen altijd met een lachje

door het leven gaat, met een gezicht van: wie doet me wat! Dat soort „geloofshelden” gelijkt meer op moderne filmhelden” (pag. 23).

Jezus Christus wil ons verlossen van een letter-geleerdheid, die dood maakt. „Maar de leer van Jezus maakt gezond en levend. Dat is een passend juk voor een mensenhart, zoals het een vreugde voor eens mens is goed-zittende kleding te dragen. Dat is een „lichte last” (pag. 57). We ontvangen een uitvoerige uiteenzetting van de verzoeken in de woestijn. De duivel met de Bijbel in de hand betekent: uitkijken geblazen! Heb zijn leugen-campagne in de gaten! „Wij kunnen er niet tegenop. Wij liggen dikwijls onder. Maar onderliggen is het ergste nog niet. Het ergste is: geen weerstand bieden” (pag. 67). „Eigenlijk is de wereld in deze 40 dagen verlost. Daarom is Hij onze Verlosser” (pag. 60). Wat bevatten deze woorden een bevrijdende tendens en wat behelzen deze woorden tevens een indringende waarschuwing! Ds. Keizer heeft oog voor de betekenis van de tekenen der tijden en karakteriseert ze als het tikken van een wekker, dat iemand „uit de slaap” houdt (pag. 87). Naar aanleiding van Rom. 7 : 7: Is de Wet zonde? maakt hij twee machtige opmerkingen, nl.: „Bagatelliseer nooit uw zondige aard. - Relativeer nooit uw christen-zijn”. Hiermee heeft de emeritus-pastor uit Groningen duidelijk een bepaald spanningsveld in het leven van het kind van God gemarkeerd! Zo zouden we nog een tijdje door kunnen gaan. Maar we kunnen niet aan het citeren blijven. Er dient ook ruimte te zijn voor kritiek, indien nodig, in het kader van een boekbespreking. En wat onze kritiek betreft moeten we kwijt, dat wij menen dat Ds. Keizer de uitleg van bepaalde Bijbelgedeelten wel eens teveel vult met vergelijkingsmateriaal, dat hij aan de geschiedenis ontleent (zie pag. 14 e.v.). Ook vind ik, dat hij in zijn kritiek op het zingen van gezangen eigenlijk te ver gaat. Al heb ik begrip voor de accentuering van de primaire positie en betekenis van de psalmen als liederen van het Verbond, de typering van de gezangen als „lichte kost, maar ook armer voedsel” (pag. 74) neem ik zo zonder meer niet graag over. Het ligt er maar aan welke liederen je zingt! Er zijn ettelijke Bijbelse hymnen, die ik voor geen geld van de wereld zou willen missen. Ze betekenen voor mij persoonlijk een fijnzinnige vertolking en gewenste bevestiging van mijn geloof! De opvatting van Keizer aangaande de toekomst van Israël in het voetspoor van G. Doekes en S. Greijdanus beschouw ik als een mogelijkheid waarover het laatste woord in de wereld van kerk en theologie nog niet gesproken is (zie hierover nader: Dr. J. v. Bruggen - „Het lezen van de Bijbel” - Uitgave Kok, Kampen - pag. 118 e.v.). Tot slot: Het woord: „vooruitwerkelen” - pag. 21) kan ik in mijn woordenboek niet vinden. Overigens doet bovenstaande kritiek niéts af van onze diepe waardering voor dit boek! Graag bevelen wij het daarom hartelijk aan!

Enschede

O. Mooiweer

De redaktie ontving

Dr Bruce Naramore e.a., Geloof in de hulpverlening; 144 blz., f 16,50! Buijten en Schipperheijn, Amsterdam.

Dag Anne Frank, een groet in woorden, samenstelling **Wim Ramaker;** 153 blz., f 19,90; Omniboek, Den Haag.

Drs A. Noordegraaf, De Bergrede; 56 blz., f 7,50; Willem de Zwijgerstichting, Postbus 642, Apeldoorn.

Redactieleden:

Ir. A. W. Biersteker;
T. Hoekstra
Ds. H. de Jong;
Mr. dr. J. Meulink;
D. W. L. Milo;
Ds. E. R. Postma;
Drs. W. G. Rietkerk

Adres van de Redactie:

Ds. K. Muller,
Riouwstraat 59,
1521 SC Wormerveer
Tel. 075-282589

Kerknieuws en berichten over kerkelijke/christelijke activiteiten te zenden naar:

„Kerknieuws Opbouw”,
Brugakker 36 22,
3704 LP Zeist
Tel. 03404-50278

Advertenties en druk:

Drukkerij „Steenbergen”,
Nooitgedacht 3,
3701 AL Zeist
Tel. 03404-22452

Advertentieprijs:

40 ct per mm.
familieberichten
35 ct per mm.
Advertenties inzenden tot
dinsdagmorgen 10.00 uur.

Administratie-adres:

Kon. Wilhelminalaan 38,
3956 TD Leersum
Tel. 03434-4288

Abonnementen:

Het aanvragen of opzeggen van abonnementen: uitsluitend bij de administratie. Abonnementen kunnen ieder moment ingaan, doch slechts per 31 december eindigen. Opzeggen uiterlijk tot 15 november.

Abonnementsprijs:

f 40,— per jaar of f 21,— per halfjaar.
Buitenland f 45,— p. jaar of f 60,— per luchtpost.
Gironr. 404945 t.n.v.
Geref. Persver. Opbouw,
Dr. Schaepmanlaan 71,
2104 VC Heemstede.
Tel. 023-285825.

Beloften van Jezus (statenvertaling) teksten en foto's; f 9,90; Kok, Kampen.

Dr W. C. van Dam, Hoop voor uw Kerk, 30 vernieuwde gemeenten; 78 blz., f 12,50; uitgever: Kok, Kampen.

Dr L. van Hartingsveld, De sleutels van het Koninkrijk der hemelen; 109 blz., f 15,90; Kok, Kampen.

Dr J. P. Versteeg, Bijbelwoorden op de man af; 129 blz., f 15,75; Kok, Kampen.

Lenze L. Bouwers, Nieuws onder de zon; gedichtenbundel; 48 blz., f 8,90; Kok, Kampen

Johannes W. van Eelen, Schuilen aan Zijn hart; gedichtenbundel; 48 blz., f 8,90; Kok, Kampen.

De mogelijkheid is aanwezig dat op een of meerdere van deze aankondigingen in een bredere recensie wordt teruggekomen.

Kerknieuws

GLJC-studieweekend — We willen met elkaar nader bekijken wat de vreemdelingschap voor ons betekent. In de bijbel wordt immers gezegd dat we als christenen vreemdelingen zijn op deze wereld. Betekent dat wereldvreemd-zijn, of in de wereld staan, of is er nog meer over te zeggen. Zowel bijbelse gegevens als ervaringen uit het dagelijks leven komen aan bod om deze, en andere vragen, uit te splijten.

Wil je zo'n weekend nog meemaken, dan moet je je snel opgeven bij: Hans Groen, Harteveldseweg 37, 111 BH Diemen, tel. 020-980780, of: ds J. Bouma, tel. 02158-1085.

De weekends worden gehouden in: Vierhouten, 3-5 sept. (bijna vol!) en Baambrugge 10-12 sept.

Tenslotte: we hebben er geen werkweekend van gemaakt, naast studie is er ook veel gezelligheid — dus: Tot ziens!

Nieuws uit breder kring

Amersfoort — De Minister van Onderwijs en Wetenschappen heeft met ingang van 1 augustus 1982 de School voor Journalistiek te Amersfoort, uitgaande van de Stichting Evangelische Hogeschool, op grond van art. 56 van de Wet op het Voortgezet On-

derwijs aangewezen als erkende onderwijsinstelling. Deze aanwijzing houdt onder meer in, dat het einddiploma overeenkomt met dat van de drie door het Rijk bekostigde scholen voor journalistiek en dat de studenten in het vervolg een rijksstudietoelage kunnen aanvragen. Erkenning betekent echter niet, dat de school nu ook subsidie zal ontvangen. Wat de financiering betreft, blijft zij volledig afhankelijk van giften uit de vriendenkring van de E.H.

De Evangelische Hogeschool is in 1979 begonnen met een tweejarige cursus journalistiek om te voldoen

aan de grote vraag naar jonge, vakbekwame christen-journalisten op alle terreinen van de massacommunicatie. Van meet af stond het voor bestuur en directie echter vast, dat de voorkeur gegeven moest worden aan een driejarige opleiding op HBO-niveau. In augustus 1980 is daarom een volwaardige school voor journalistiek gesticht op orthodox-protestantse grondslag. De school telt momenteel ongeveer 70 studenten, verdeeld over drie leerjaren. Voor inlichtingen kan men zich wenden tot School voor Journalistiek/EH, postbus 957, 3800 AZ Amersfoort.

*Wanneer Christus verschijnt,
die ons leven is, zult ook gij
met Hem verschijnen in heerlijkheid.*

Col. 3 : 4

Op 23 augustus behaagde het de Here van leven en dood, toch nog onverwacht, van ons weg te nemen mijn zeer geliefde man, onze lieve pleegvader en opa, zwager en oom

JACOBUS BERKHOUT

in de ouderdom van 88 jaar.

Bilthoven, Amsterdam,	E. H. Berkhout-van Arum Stien Schuurman-Zimmermann Piet Schuurman
Tiel, Barneveld,	Mary Berg-Meester Jaap Berg Ineke Berg-Bottelier
Soest,	Bert Berg Tonny Berg-Rook Klein- en achterkleinkinderen
Haarlem, Bilthoven,	C. van Arum-Koster H. Telder-van Arum Neven en nichten

3722 BV Bilthoven, 27 augustus 1982
Noord Houdringelaan 106

Geen bezoek.

De begrafenis heeft heden op de algemene begraafplaats „Brandenburg” te Bilthoven plaatsgevonden.

Moet Israël ons een zorg zijn?

Vast en zeker.

Het Joodse volk is voor ons toch niet zomaar een volk?

Israël helpen is een: Gebedszaak
Hartezaak
Erezaak
Noodzaak

Help ons daarom Israël helpen

Waar het nodig is. Waar het mogelijk is.

Bijvoorbeeld in het Shaare Zedek ziekenhuis in Jeruzalem.
Gironummer 4295426 ten name van Stichting Shaare Zedek te Urk.
Contactadres van deze interkerkelijke stichting is: dhr. A. D. Goijert,
Marmersstraat 43, 8084 XB 't Harde. Telefoon 05255-2788.

Voor al uw

handels- en familiedrukwerk - boeken folders enz.
is uw adres

DRUKKERIJ „STEENBERGEN”

Nooitgedacht 3 — 3701 AL Zeist